

سفر رئیس‌جمهور به فرانسه؛
فرصت‌ها و چالش‌های فراروی روابط دو کشور

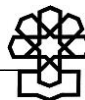
معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی
دفتر: مطالعات سیاسی

کد موضوعی: ۲۶۰
شماره مسلسل: ۱۴۶۵۶
بهمن‌ماه ۱۳۹۴

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۴.....	چالش‌های فراروی روابط ایران و فرانسه
۱۰.....	فرصت‌های فراروی روابط ایران و فرانسه
۱۶.....	جمع‌بندی

سفر رئیس‌جمهور به فرانسه؛ فرصت‌ها و چالش‌های فراروی روابط دو کشور

چکیده

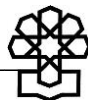
سفر رئیس‌جمهوری اسلامی ایران به فرانسه به‌لحاظ تأثیرات آن بر کیفیت و کلیت روابط ایران و فرانسه از اهمیت بسیاری برخوردار است. برخی معتقدند این سفر نقطه آغاز تحولات سیاست خارجی ایران در دوره پساتحریم خواهد بود. فرانسه با وجود مخالفت‌ها و کارشکنی‌ها در فرآیند مذاکرات هسته‌ای، جزء اولین کشورهای بود که عملاً با سفر وزیر امور خارجه خود لوران فابیوس به ایران علاقمندی‌اش را برای بهره‌گیری از فضای جدید در روابط با ایران به نمایش گذاشت. سفر آقای روحانی نیز در این برهه زمانی یعنی بلافاصله پس از اجرایی شدن برجام، می‌تواند از حیث اهمیت توسعه روابط دو کشور و احتمال آغاز مرحله جدیدی از روابط دوجانبه مورد بررسی قرار گیرد.

در این نوشتار تلاش می‌شود با رویکردی واقع‌بینانه الزامات ناشی از دوران خاص کنونی و چالش‌ها و فرصت‌هایی که این سفر برای منافع کشور در روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ایران و فرانسه به همراه دارد، مورد بررسی قرار گیرد. مهمترین چالش‌هایی که در زمینه توسعه روابط تهران و پاریس مطرح است می‌تواند سابقه منفی فرانسه در یک دهه اخیر و به‌ویژه در جریان مذاکرات هسته‌ای، فشار لابی‌های صهیونیستی - سعودی، اختلاف بر سر موضوعات منطقه‌ای مانند سوریه و... باشد. با این حال به‌نظر می‌رسد اراده

سیاسی دو طرف در راستای تقویت روابط به‌ویژه در حوزه اقتصادی، شکل گرفته که این امر می‌تواند فرصت‌هایی را پیش روی دستگاه دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران در زمینه ارتقای دیپلماسی اقتصادی کشور فراهم سازد.

مقدمه

روابط خارجی ایران با سایر کشورها، به‌ویژه با قدرت‌هایی که در سیاست جهانی ایفای نقش می‌کنند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. یکی از این کشورها که به‌لحاظ داشتن تأثیر در معادلات منطقه‌ای و جهانی حائز اهمیت می‌باشد کشور فرانسه است. جمهوری فرانسه با وسعتی معادل خاک ایران در غرب اروپا قرار دارد. این کشور به‌دلیل موقعیت جغرافیایی خاص و ارتباط با دریای مانش، مدیترانه و اقیانوس اطلس و داشتن یک شبکه حمل‌ونقل آبی داخلی از اهمیت زیادی در مقایسه با سایر کشورهای اروپایی برخوردار است. مناسبات ایران و فرانسه طی سال‌های گذشته فراز و فرود بسیاری داشته است. از یک سال قبل از پیروزی انقلاب اسلامی تا سال ۱۳۵۸ روابط دو کشور عادی بود، اما بعد از آن به‌دلیل جهت‌گیری‌های سیاست خارجی دو کشور، روابط دو جانبه رو به تیرگی نهاد. در خلال جنگ بین ایران و عراق گرچه فرانسه در ابتدا اعلان بی‌طرفی کرد، اما در ادامه جنگ به‌طور جدی از عراق حمایت کرد و امکانات زیادی را در اختیار صدام قرار داد. بعد از اتمام جنگ در دوره‌ای روابط دو کشور بهبود یافت، اما همچنان با موانع و چالش‌هایی مواجه بود. بخشی از مقطع پس از سال ۲۰۰۴ نیز دوران طلایی روابط دو کشور به‌ویژه در حوزه اقتصادی محسوب می‌شود. پس از این دوره اما، با روی کار آمدن سارکوزی شاهد

یک دوره افول روابط میان دو کشور بودیم. موضع‌گیری‌ها و اظهارات فرانسوی‌ها در قبال پرونده هسته‌ای ایران و دستیابی به توافق نیز خود با فراز و فرود بسیاری همراه بود. رهبران پاریس در سال‌های اخیر با حضور فعال در جبهه ضدایرانی نقش مهمی در اعمال فشار بر تهران در عرصه بین‌المللی ایفا کردند و روزه‌روز بر سطح اختلاف‌های پاریس و تهران بر سر مسائل گوناگون منطقه‌ای و بین‌المللی افزوده شد.

در حال حاضر در فضای تازه‌ای که پس از اجرایی شدن برجام شکل خواهد گرفت، تمایل دو طرف برای گسترش روابط و همکاری‌های سیاسی و اقتصادی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. سفر لوران فابیوس مدتی پس از امضای توافق هسته‌ای میان ایران و کشورهای ۱+۵ و اکنون سفر رئیس‌جمهوری کشورمان به پاریس در این چارچوب قابل ارزیابی است.

سفر آقای روحانی به فرانسه که قرار بود در تاریخ ۱۶ تا ۱۸ نوامبر ۲۰۱۵ میلادی صورت گیرد، به دلیل وقوع حوادث تروریستی روز ۱۳ نوامبر در پاریس لغو گردید و به اواخر ژانویه ۲۰۱۶ (اوایل بهمن ماه ۱۳۹۴) موکول شد. این سفر پس از ایتالیا دومین سفر اروپایی حسن روحانی پس از پیروزی در انتخابات ریاست‌جمهوری و همچنین اولین دیدار رئیس‌جمهوری اسلامی ایران از کشورهای عضو اتحادیه اروپا در مدت بیش از یک دهه، به‌شمار می‌رود.

طبعاً این سفر در فرآیند گسترش روابط ایران و کشورهای اروپایی و به‌ویژه فرانسه از اهمیت زیادی برخوردار و البته فرصت‌ها و چالش‌هایی بر آن متصور است که در این گزارش به برخی از آنها خواهیم پرداخت.

چالش‌های فراوی روابط ایران و فرانسه

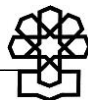
سفر رئیس‌جمهور به فرانسه به‌عنوان یکی از کشورهای تعیین‌کننده در اتحادیه اروپایی با هدف توسعه روابط با این کشور صورت می‌گیرد اما با توجه به تحولات یک دهه اخیر دستیابی به این هدف با چالش‌هایی همراه خواهد بود که برخی از آنها عبارتند از:

۱. اختلاف نظر در حل چالش‌های مهم منطقه

طی سال‌های اخیر قرار گرفتن فرانسه در جبهه مقابل جمهوری اسلامی ایران در منطقه و مواضع آن در قبال بحران‌ها، اختلاف‌هایی را میان دو کشور پدید آورده بود. به‌نظر می‌رسد یکی از چالش‌هایی که در فرآیند توسعه روابط با فرانسه باید به آنها توجه کرد، اختلاف نظرهای موجود در کشور در حوزه‌های چالش‌برانگیز منطقه‌ای می‌باشد.

الف) سوریه

طی سال‌های اخیر در منطقه خاورمیانه و خلیج فارس، شاهد بروز دو جبهه هستیم. یک جبهه متشکل از آمریکا، رژیم صهیونیستی، برخی کشورهای محافظه‌کار عرب و فرانسه و در جبهه دیگر ایران، سوریه و جنبش مقاومت حزب‌الله لبنان که منافع این دو جبهه همواره در اصطکاک با یکدیگر قرار داشته است. فرانسه کشوری است که از ابتدای بحران سوریه به‌دنبال تغییر رژیم در این کشور بود. حتی زمانی که آمریکا به‌دنبال رأی‌گیری در کنگره از حمله نظامی به سوریه اجتناب کرد، فرانسه نسبت به عدم حمله به سوریه انتقادات شدیدی را مطرح ساخت. ریشه‌های این مسئله نیز به اصطکاک منافع دولت فرانسه و حکومت بشار اسد در منطقه خاورمیانه و شامات مربوط می‌شود.

ب) فلسطین

مسئله فلسطین مدت‌های طولانی است که یکی از مسائل و چالش‌های مهم منطقه غرب آسیا محسوب می‌شود و مواضع کشورهای غربی عمدتاً در مقابل مواضع و اهداف ایران در این زمینه قرار می‌گیرد. جمهوری اسلامی ایران همواره نسبت به رژیم صهیونیستی موضعی اصولی و مشخص داشته است که در راستای حمایت از ملت مظلوم فلسطین است. اما کشورهای غربی در این زمینه عمدتاً به منافع نامشروع رژیم صهیونیستی توجه کرده‌اند. در این میان دولت فرانسه نیز در سال‌های گذشته یکی از حامیان غربی رژیم صهیونیستی بوده و مخالفت خود را با دیدگاه‌ها و راه‌حل‌های موردنظر ایران برای حل عادلانه این بحران اعلام کرده است. در عین حال فرانسه در مسئله فلسطین برخلاف مواضع و رویکرد آمریکا و رژیم صهیونیستی خواستار به رسمیت شناخته شدن دولت مستقل فلسطین بوده است و از طرح «دو دولت برای دو ملت» در شورای امنیت سازمان ملل متحد حمایت می‌کند.

ج) لبنان

فرانسه در لبنان منافع خود را در تقابل با منافع ایران تعریف کرده است. فرانسوی‌ها به‌طور سنتی منطقه شامات را منطقه نفوذ خود و حمایت از مسیحیان را رسالت تاریخی خود می‌دانند و ایران نیز با توجه به حضور «حزبالله» در لبنان و محور جبهه مقاومت بودن، از اثرگذاری ویژه‌ای برخوردار است.

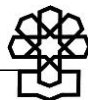
۲. حمایت پاریس از کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در مقابله با ایران

یکسال پس از پیروزی انقلاب اسلامی، به‌ویژه پس از آغاز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران

و پشتیبانی‌هایی که دولت فرانسه از رژیم «صدام حسین» از طریق ارائه تسلیحات به عمل آورد، روابط تهران و پاریس رو به تیرگی نهاد. دلیل این امر نیز در چارچوب سیاست‌های عربی فرانسه و سرمایه‌گذاری‌های گسترده‌ای که بر روی عراق انجام داده بود خلاصه می‌شد. فرانسه در ادامه سیاست‌های خاورمیانه‌ای خود طی سال‌های بعد طرح‌های تسلیحاتی هنگفتی را با قطر و عربستان اجرا و حتی پایگاه نظامی را در امارات متحده عربی مستقر کرد. در عین حال قطر سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی در حوزه‌های مختلف از قبیل خرید سهام شرکت‌های بزرگ ساخت‌وساز مانند وینچی در فرانسه، خرید ۷۰ درصد سهام باشگاه پاری سن ژرمن و خرید چندین هتل مجلل در پاریس، خرید سهام شرکت بزرگ انرژی توتال و شرکت رسانه‌ای «لاگرده» انجام داده است.

سیاست‌های فرانسه و حمایت‌های این کشور از کشورهای عربی خلیج فارس طی سال‌های اخیر همچنان ادامه داشته است و پاریس توانسته با عقد قراردادهای کلان نظامی با کشورهای عربی به‌ویژه قطر و عربستان جای پای خود در منطقه ایجاد کند. سفر فرانسوا اولاند، رئیس‌جمهوری فرانسه به قطر در اوایل سال ۱۳۹۴ برای شرکت در نشست رهبران شورای همکاری خلیج فارس نشان از تلاش این کشور برای پیوستن به محور عربی برای مقابله با نفوذ روزافزون ایران در پی تحولات اخیر منطقه دارد. مواضع سرسختانه و سنگ‌اندازی‌های فراوان فرانسه در طول مذاکرات هسته‌ای ۱+۵ با ایران نیز به وضوح نشان می‌داد که این مواضع در هماهنگی کامل با طرف‌های عربی حوزه خلیج فارس از یکسو و تحت تأثیر لابی رژیم صهیونیستی در فرانسه ازسوی دیگر اتخاذ شده است.

حمایت بی‌چون و چرای فرانسه از حمله عربستان به یمن و عملیات موسوم به طوفان قاطع در این کشور، علاوه بر مواضع پیشین آن، همگی نشان از قرار گرفتن پاریس در

جبهه مقابل ایران در منطقه دارد. بنابراین به نظر می‌رسد یکی از چالش‌های اساسی ایران و فرانسه برای توسعه و گسترش روابط دوجانبه سیاسی، ملاحظات راهبردی است که فرانسه در جریان تحولات منطقه‌ای و حمایت از کشورهای عربی خلیج فارس در مقابله با ایران طی سال‌های اخیر داشته است.

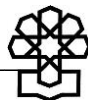
اما نکته حائز اهمیت این است که نزدیکی فرانسه با کشورهای حاشیه خلیج فارس از جمله عربستان، قطر و امارات که براساس شواهد موجود از حامیان افراط‌گری در منطقه هستند، تناقضی را در فرانسه به وجود آورده است که از یکسو به امنیت داخلی این کشور بازمی‌گردد و از سوی دیگر بر لزوم بازنگری در روابطش با این کشورها تأکید می‌کند. طبعاً در شرایط تشدید خصومت برخی کشورهای عربی منطقه و در آس آنها عربستان با ایران، حمایت‌های پاریس از سیاست‌های این کشورها می‌تواند به‌عنوان چالشی برای توسعه روابط آن با تهران مطرح باشد.

۳. نفوذ لابی صهیونیست در سیاست خارجی فرانسه

«ژنرال شارل دوگل» اولین کسی بود که خواهان استقلال‌طلبی فرانسه در مقابل سیاست‌های ایالت متحده آمریکا و اروپا بود. وی همواره در مورد نفوذ رژیم صهیونیستی در حاکمیت فرانسه هشدار می‌داد. زمینه حضور یهودیان ثروتمند در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی فرانسه پس از جنگ جهانی دوم و به‌واسطه ویرانی‌های به جای مانده از جنگ در این کشور فراهم شده بود.

بزرگ‌ترین لابی صهیونیستی در فرانسه «شورای نمایندگی مؤسسات یهودی» نام دارد که هم‌ردیف آپیک در آمریکا است. احزاب سیاسی در فرانسه -اعم از چپ و راست-

هرچند در روش حکومت و مدیریت اختلاف نظر داشته باشند، اما فصل مشترک آنها حمایت از رژیم صهیونیستی و شرکت در جلسات این لابی پرنفوذ در فرانسه است. از میان رؤسای جمهور فرانسه می‌توان به نیکلا سارکوزی و فرانسوا اولاند اشاره کرد که تحت نفوذ این لابی قدرتمند قرار دارند. از این رو بود که با آغاز ریاست جمهوری «نیکلا سارکوزی»، در سیاست خارجی فرانسه چرخش گسترده‌ای به وجود آمد و آن اصول استقلال در سیاست خارجی گلیستی فرانسه، جای خود را به «آتلانتیک‌گرایی» و همسویی با آمریکا داد که به تحریم‌هایی علیه ایران از سوی شورای امنیت، اتحادیه اروپا و آمریکا منجر شد. در چارچوب همین رویکرد بود که مواضع تندی از سوی مقام‌های بلندپایه فرانسوی یعنی سارکوزی و وزیر امور خارجه وقت فرانسه علیه ایران اتخاذ شد و روابط دوجانبه به پایین‌ترین سطح خود کاهش پیدا کرد. این سیاست طی سال‌های گذشته نیز تداوم یافت و هیچ‌گونه رفت‌وآمد دیپلماتیک در سطح مقام‌های بلندپایه دو کشور صورت نگرفت. اکنون نیز یکی از چالش‌های موجود در فرآیند گسترش روابط دوجانبه ایران و فرانسه نفوذ و تأثیری است که این لابی و لابی عربی و سعودی در کشور فرانسه دارند و همواره درصدد افزایش تنش در منطقه و تحت فشار قرار دادن ایران هستند. به علاوه دخالت فرانسه در مسائل داخلی ایران و پیش‌تاز بودن این کشور در تحریم‌های حقوق بشری اتحادیه اروپا علیه ایران و همچنین حمایت آنها از مخالفین نظام جمهوری اسلامی مانند منافقین و ... در راستای نفوذ و تأثیری که لابی صهیونیستی در این کشور دارد مورد تحلیل و ارزیابی قرار می‌گیرد.

۴. تداوم سیاست‌های ضدایرانی آمریکا و تأثیر مخرب آن بر روابط با کشورهای اروپایی

سیاست‌های تقابلی گرایانه ایالات متحده در ماهوی ایران که ریشه‌ای عمیق و تاریخی دارد، به نظر نمی‌رسد با وجود توافق هسته‌ای تغییر پیدا کند و اختلافات بین دو کشور در سطوح و ابعاد مختلف همچنان تداوم خواهد داشت. یکی از علل تداوم این سیاست‌ها نفوذ و فشار لابی‌های رژیم صهیونیستی مانند آپیک بر سطوح مختلف تصمیم‌گیری ایالات متحده از جمله کنگره، وزارت امور خارجه و پنتاگون است. نمود این جریان را می‌توان در تلاش‌های بسیاری که پس از دستیابی به توافق میان ایران و کشورهای ۱+۵ توسط کنگره و برخی مقامات پرنفوذ در دستگاه تصمیم‌گیری آمریکا صورت گرفت، مشاهده کرد. برای نمونه می‌توان به تلاش برای تمدید قانون تحریم‌های ایران که اعتبار آن اواخر سال ۲۰۱۶ پایان خواهد یافت یا تلاش برای مصادره اموال بانک مرکزی ایران حتی پس از اجرایی شدن برجام و یا طرح اخیر کنگره برای اعمال برخی محدودیت‌ها در «برنامه لغو روآدید» با هدف جلوگیری از اجرای توافق هسته‌ای و عدم بهره‌مندی ایران از لغو تحریم‌ها اشاره کرد که البته این اقدامات بر روابط ایران با کشورهای دیگر به‌ویژه کشورهای اروپایی تأثیرگذار است و مانع شکل‌گیری رابطه‌ای عادی میان ایران و کشورهای دیگر خواهد شد.

برای مثال براساس برنامه لغو روآدید آمریکا، شهروندان ۳۸ کشور عمدتاً اروپایی به همراه استرالیا، نیوزلند، شیلی، کره جنوبی، تایوان، ژاپن، برونئی و سنگاپور که می‌توانستند بدون ویزا به آمریکا سفر کنند، طبق طرح جدید کنگره مبنی بر اعمال محدودیت بر این برنامه، در صورتی که شهروندان کشورهای مذکور از ماه مارس سال ۲۰۱۰ به یکی از کشورهای ایران، سودان، سوریه و یا عراق سفر کرده باشند، باید برای سفر به آمریکا در آینده مراحل درخواست ویزا را به‌طور کامل طی کنند. بنابراین این طرح می‌تواند بر عادی‌سازی روابط

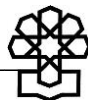
تجاری و اقتصادی کشورهای عضو این قانون با ایران اثرگذار باشد. به‌علاوه اینکه این طرح برای ایران از آن جهت مهم است که در صورت تصویب نهایی، می‌تواند گردشگران و تجار اروپایی را نسبت به سفر به ایران بی‌میل کند، زیرا در آن صورت برای سفر به آمریکا نیازمند ورود به فرآیند دریافت روادید خواهند بود، بنابراین این قانون بر تصمیم شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران اروپایی برای سرمایه‌گذاری در ایران تأثیر منفی گذاشته و آنها را از سفر به کشورمان منصرف خواهد ساخت. از این رو قانون فوق می‌تواند مانع و چالشی برای توسعه روابط ایران با کشورهای اروپایی و به‌ویژه با فرانسه در زمینه‌های مختلف اقتصادی، فرهنگی، توریستی و ... باشد.

فرصت‌های فراروی روابط ایران و فرانسه

نخستین حضور رئیس دولت یازدهم در یک کشور مهم اروپایی، فرصت‌هایی را برای ایران در توسعه روابط با بازیگران مهم اروپایی به‌ویژه در دوران پس از اجرایی شدن توافق هسته‌ای ایجاد می‌کند که برخی از آنها عبارتند از:

۱. ارتقای سطح همکاری‌های اقتصادی

در برقراری و گسترش مناسبات اقتصادی، اراده دو طرف از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اکنون که پس از سال‌ها زمینه کاهش محدودیت همکاری‌های شرکت‌های فرانسوی با ایران فراهم شده است، پاریس تلاش می‌کند دوباره بازار ایران را به دست آورد. پس از آنکه توافق مقدماتی در ژنو (آذرماه ۱۳۹۳) انجام گرفت، شاهد ورود هیئتی ۱۰۰ نفره

از سوی اتحادیه کارفرمایان فرانسوی برای ارزیابی‌های اولیه به ایران بودیم تا با مثبت شدن دورنمای اقتصادی ایران و رفع تحریم‌ها، بنگاه‌های اقتصادی فرانسوی بتوانند جایگاه پیشین خود را در ایران به دست آورند. پس از آن نیز سفر فوری «لوران فابیوس» وزیر خارجه فرانسه پس از یک دهه به تهران به فاصله چند روز پس از توافق هسته‌ای ۲۳ تیرماه نشان‌دهنده تمایل طرف فرانسوی برای سنجش امکانات به منظور بازیابی جایگاه فرانسه به عنوان یکی از شرکای تجاری ایران است. مسائل و موضوعات اقتصادی در سفر آتی رئیس‌جمهوری کشورمان به فرانسه نیز به طور خاص در دستور کار طرفین قرار دارد که نشانگر آغاز فصل جدیدی در روابط و مناسبات تجاری دو کشور پس از ۱۲ سال به شمار می‌آید. محورهای مهم این سفر گسترش سطح تجارت دوجانبه و همکاری‌ها در حوزه‌هایی از قبیل حمل‌ونقل، کشاورزی و صنعت به‌ویژه سرمایه‌گذاری در صنعت خودرو، حمل‌ونقل هوایی و امضای پروتکل توافقات بازرگانی و صنعتی اعلام شده و ترکیب هیئت همراه رئیس‌جمهور نیز که جمعی از فعالان اقتصادی و تجار اتاق بازرگانی و بخش صنعت کشور هستند، به خوبی گویای نیت این سفر است.

از سوی دیگر با وجود تلاش‌های دولت فرانسوا اولاند برای حل مشکلات مالی و اقتصادی فرانسه، وضعیت مالی نگران‌کننده در این کشور و بدهی‌های عمومی دولت یکی از چالش‌های پیش‌روی دولت آینده (۲۰۱۷) خواهد بود، به طوری که دولت باید برای اجرای برنامه‌های کاهش کسری بودجه تلاش‌های مضاعفی را انجام دهد. اگرچه نرخ بیکاری در فرانسه در میان کشورهای منطقه یورو به میزان متوسط است، اما افزایش سطح آن در این کشور طی دهه گذشته نگران‌کننده بوده است. این درحالی است که ایران بازار بزرگی است و فرانسه نمی‌خواهد این بازار بزرگ را در خاورمیانه از دست بدهد، زیرا

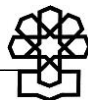
وضعیت کنونی اقتصاد فرانسه به گونه‌ای است که هرگونه همکاری اقتصادی با کشورهای دیگر به اقتصاد فرانسه به لحاظ اشتغال‌زایی و افزایش صادرات کمک خواهد کرد. بنابراین، مقام‌های این کشور می‌خواهند از این فرصت در جهت منافع خود بهره ببرند. از این رو ضروری به نظر می‌رسد که ایران نیز از وضعیت مالی کنونی فرانسه در جهت فرصت‌سازی اقتصادی خود کمال بهره‌برداری را در جهت سرمایه‌گذاری‌های مهم و پربازده انجام دهد.

۲. ارتقای جایگاه دیپلماتیک ایران در میان کشورهای اروپایی

روابط ایران با کشورهای اروپایی هم در سطح همکاری‌های دوجانبه و هم در سطح کلان با خود اتحادیه وجود داشته است، اما همواره اولویت با روابط دوجانبه بوده است و همکاری‌های ایران و اتحادیه اروپا به دلیل بروز حوادث مختلف و اختلاف نظرها از شکل‌گیری یک چارچوب حقوقی و نهادینه شده میان آنها محروم مانده بود. اکنون با سفر رئیس‌جمهور به فرانسه به‌عنوان یکی از کشورهای مهم و تعیین‌کننده در اتحادیه اروپایی و تعمیق روابط تهران - پاریس می‌توان به گسترش روابط ایران با اتحادیه اروپا نیز امید داشت. لازم به ذکر است که دستیابی به توافق هسته‌ای و مذاکرات دیپلماتیک ایران و قدرت‌های بزرگ، خود به ترمیم ذهنیت طرفین نسبت به گسترش روابط تاحدودی کمک کرده است و این سفر می‌تواند تأکیدی بر این امر باشد که جایگاه دیپلماتیک ایران در میان کشورهای اروپایی به شدت بهبود یافته است.

۳. هماهنگی بین‌المللی در مبارزه با تروریسم

حمایت‌های فرانسه از گروه‌های تروریستی در سوریه و نزدیکی با کشورهای حاشیه خلیج

فارس از جمله عربستان که انگشت اتهام حمایت از گروه‌های تروریستی متوجه آن است، زمینه را برای فعالیت‌های گروه‌های تروریستی در داخل این کشور فراهم آورده است. در حالی که فرانسه بیشترین جمعیت مهاجر و همچنین بیشترین عضو فرانسوی‌تبار در داعش را نسبت به دیگر کشورهای اروپایی دارد، حوادث تروریستی نوامبر ۲۰۱۵ نگرانی‌هایی را در میان مردم این کشور پدید آورده است. از این رو به دنبال حوادث تروریستی، دیدگاه‌های مهاجرت‌ستیزی گروه‌ها و جناح‌های دست راستی که بر مشکلات اقتصادی و اجتماعی کشور ناشی از وجود مهاجران تأکید می‌کردند، طرفداران بسیاری یافته است. آنها معتقدند مهاجران فرصت‌های شغلی را از دست فرانسویان ربوده و باعث افزایش هزینه‌های عمومی از قبیل بیمه‌های تأمین اجتماعی شده‌اند. در کنار اینها، مسائلی مانند افزایش بزهکاری و جرم و جنایت در شهرها از سوی مهاجران، همگی سبب شده نوعی بی‌اعتمادی نسبت به سیاستمداران دو جناح چپ و راست به وجود آمده و گرایش مردم به جناح‌های راست افراطی بیشتر شود. این امر کمابیش در تمام کشورهای اروپایی مشاهده می‌شود. از این رو است که بیشتر کشورهای اروپایی از جمله فرانسه و آلمان نسبت به سیاست‌های مهاجرپذیری خود تجدیدنظر کرده‌اند.

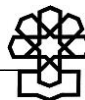
در خصوص نگرانی کشور فرانسه لازم به ذکر است که با توجه به آمار ارائه شده نزدیک به ۱۵ درصد فرانسوی‌تبارها دیدگاه مثبتی نسبت به داعش دارند و در عین حال گفته شده بین ۵۰۰ تا هزار نفر از اتباع فرانسوی به گروه داعش پیوسته‌اند. از این رو اکنون حضور داعش در عراق و سوریه خطری جدی برای فرانسه محسوب می‌شود. در همین راستا بود که لوران فابیوس وزیر امور خارجه فرانسه نسبت به لزوم تشکیل ائتلاف منطقه‌ای علیه داعش با مشارکت ایران ابراز امیدواری کرد. این در حالی است که پیش‌تر فرانسه جبهه‌ای را به همراه

ترکیه و برخی کشورهای حوزه خلیج فارس، علیه مقاومت، سوریه و حزب‌الله به راه انداخته بود، اما اکنون با تغییر اوضاع و تحولات منطقه فرانسه به دنبال دفع خطر جدی است که می‌تواند امنیت داخلی‌اش را بیش از پیش به خطر بیندازد.

بنابراین با تغییر مسیر تحولات در منطقه و بحران‌های ناشی از افراط‌گرایی که گریبان فرانسه را نیز گرفته است، پاریس ناگزیر از بازنگری در سیاست منطقه‌ای خود در قبال ایران است و این مسئله به‌طور بالقوه فرصتی را در اختیار جمهوری اسلامی قرار می‌دهد تا زمینه افزایش تماس‌ها و ارتباطات خود را با کشورهای اروپایی در حوزه مسائل امنیتی فراهم سازد.

۴. رایزنی در خصوص تحولات سیاسی لبنان

از آنجایی که فرانسه منطقه شامات را یکی از حوزه‌های نفوذ سنتی خود می‌داند، حمایت از مسیحیان را در راستای رسالت تاریخی خود قلمداد می‌کند. به همین دلیل در جریان تحولات لبنان از گروه ۱۴ مارس یعنی گروه‌هایی مانند سعد حریری و مسیحیان که در مقابل گروه ۸ مارس و حزب‌الله بودند، حمایت می‌کرد. از سوی دیگر فرانسه منافع خود را در مقابل دولت بشار اسد قرار داده و پس از بروز تحولات در سوریه، به دنبال تقویت گروه‌های معارض دولت مرکزی به‌ویژه مسیحیان برآمد. اما اکنون با تحركات داعش، وضعیت تا حدی دگرگون شده است. بحران‌های ناشی از افراط‌گرایی اکنون گریبان فرانسه را نیز گرفته است و پاریس ناگزیر از بازنگری در سیاست‌های منطقه‌ای خود شده است. از سوی دیگر انتخابات ریاست جمهوری لبنان درگیری میان احزاب مختلف را به دنبال داشته است. از زمانی که دوره ریاست جمهوری میشل سلیمان رئیس‌جمهور پیشین لبنان

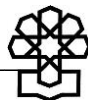
در بیست و پنجم ماه مه سال ۲۰۱۴ به پایان رسید، پارلمان این کشور بیش از بیست بار تلاش کرده است حد نصاب دوسوم از ۱۲۸ نماینده را که برای تشکیل جلسه انتخاب رئیس جمهوری لازم است، به دست آورد اما تاکنون موفق به این کار نشده است. از این رو به نظر می‌رسد ایران و فرانسه به عنوان دو کشور تأثیرگذار در روند تحولات لبنان بتوانند از فرصت پیش آمده در سفر اخیر رئیس جمهوری کشورمان برای مذاکره و دستیابی به یک راه حل سیاسی در این کشور استفاده کنند.

۵. استفاده از ظرفیت فرانسه در تنظیم روابط با عربستان

همان طور که بیان شد فرانسه به دلیل نفوذی که در کشورهای عربی خلیج فارس دارد و به ویژه به واسطه حمایت های مالی و تسلیحاتی که از عربستان سعودی و قطر انجام داده است، یکی از کشورهایی است که می تواند در تحولات اخیر منطقه تأثیرگذار باشد. به ویژه اینکه فرانسه یکی از کشورهایی محسوب می شود که درگیر بحران ناشی از رشد افراط گرایی در منطقه شده و حتی این افراط گرایی به داخل خاک این کشور نیز کشیده شده است. بنابراین به نظر می رسد پاریس در صدد برقراری نوعی توازن و تعادل در سیاست خارجی خود در قبال مسائل منطقه برآمده است. از این رو سفر رئیس جمهور به فرانسه می تواند فرصتی را برای رایزنی تهران و پاریس برای ایجاد توازن در منطقه و تنظیم روابط ایران و کشورهای عربی منطقه به ویژه عربستان سعودی فراهم سازد.

جمع‌بندی

ایران و فرانسه دو کشوری هستند که هریک با پشتوانه تاریخی و فرهنگی غنی، در منطقه خود از نفوذ و توان بازیگری قابل توجهی برخوردارند. فرانسه بدون در نظر گرفتن نقش ایران امکان در پیش گرفتن یک سیاست مؤثر در قبال منطقه خاورمیانه را نخواهد داشت و ایران نیز در صورتی که بخواهد با اتحادیه اروپا تعامل سازنده داشته باشد، نمی‌تواند نقش فرانسه را نادیده بگیرد. صرف‌نظر از اختلاف‌نظرهای سیاسی میان دو طرف، می‌توان با تقویت پیوندهای دو ملت ایران و فرانسه بنیان روابط پایدارتری بین دو کشور را پایه‌ریزی کرد. به‌طور خلاصه نخستین سفر رئیس‌جمهوری به اروپا و از جمله فرانسه فرصت مناسبی برای تعمیق روابط ایران و اتحادیه اروپا در حوزه‌های مختلف سیاسی، راهبردی و اقتصادی است. به‌علاوه اینکه سفر به یک کشور مهم و تأثیرگذار اروپایی یعنی فرانسه پس از بیش از یک دهه را می‌توان گامی در مسیر اعتمادسازی، تنش‌زدایی و همکاری در جهت رویارویی با رادیکالیسم تعبیر کرد. این سفر از حیث قرار گرفتن در دوره پساتوافق و همزمان شدن با اجرای برجام از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که می‌تواند حامل دو پیام مهم باشد، نخست اطمینان یافتن از شرایط اقتصادی ایجاد شده در دوران پساتحریم و دوم، ادامه راهبرد مبارزه با تروریسم و افراطی‌گری در جهان که این دو گام مهمی در جهت گذار از شرایط بحران به روند توسعه و تعامل محسوب می‌شود. همچنین این سفر از پتانسیل بالایی در بهبود مناسبات ایران و کشورهای اروپایی و به‌ویژه خنثی کردن تلاش‌های جبهه عربی - صهیونیستی برای جلوگیری از آثار مثبت توافق هسته‌ای برخوردار است.

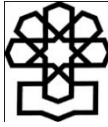

به عبارتی تقویت همکاری‌های ایران و فرانسه می‌تواند زمینه تفاهم بیشتر در برخی حوزه‌ها نظیر مبارزه با افراط‌گرایی و به تبع آن تضعیف تروریسم را فراهم کند، به‌ویژه اینکه فرانسه یکی از قدرت‌های درگیر در بحران‌های اخیر ناشی از افراط‌گرایی بوده و نیز یکی از کشورهای تأثیرگذار در بحث سوریه محسوب می‌شود. بنابراین نزدیکی دیدگاه‌های تهران و پاریس می‌تواند گامی مثبت در حرکت به سوی حل چالش‌های مشترک به‌شمار رود.

از دیگر فرصت‌های به‌وجود آمده به‌واسطه دیدار آتی رئیس‌جمهور از فرانسه می‌توان به ارتقای همکاری‌های فرهنگی دو کشور در قالب یونسکو و ظرفیت‌سازی برای تبادلات علمی و دانشجویی نیز اشاره کرد. به‌علاوه ایران می‌تواند همکاری‌های صلح‌آمیز خود را در حوزه هسته‌ای با این کشور افزایش داده و تعهداتی را که کشورهای اروپایی در سال‌های گذشته به‌دلیل تحریم‌های بین‌المللی از انجام آنها سرباز زده بودند مانند مصادره نیروگاه یورواتم، دوباره مطرح سازد.

با توجه به مواضع بعضاً تند فرانسوی‌ها در مذاکرات هسته‌ای که ریشه در ملاحظات آنها در رابطه با کشورهای عرب خلیج فارس و قراردادهای سنگین اقتصادی با این کشورها و نیز نفوذ لابی اسرائیل در دولت فرانسه داشت، اکنون این کشور علاقمند به توسعه روابط تجاری و اقتصادی با ایران است. اگرچه ممکن است که مانند گذشته نتوان روابط را احیا کرد اما در سطح محدودتر، همکاری‌های اقتصادی و تجاری در حوزه‌هایی مانند خودروسازی، صنایع نفت و برق یا داروسازی توسعه پیدا خواهد کرد. به‌علاوه ایران می‌تواند در حوزه صنایع و فناوری‌هایی که فرانسه پیش‌تاز است به توافق‌هایی دست یابد که به انتقال فناوری‌های تازه به ایران و در نهایت به اقتصاد کشور کمک کند. البته با توجه به بدعهدی برخی شرکت‌های فرانسوی در گذشته که به بهانه تحریم‌ها از تعهداتشان سرباز زدند، شایسته است برای

جلوگیری از مواجهه مجدد با این مسئله تدابیر لازم به عمل آید. ازسوی دیگر، تداوم این‌گونه سفرهای دیپلماتیک می‌تواند زمینه کاهش آثار ایران‌هراسی و زدودن تصورات مبتنی بر تهدید فراهم آورده و به گسترش همکاری‌های دوجانبه و چندجانبه در فضای اجرایی شدن برجام بیانجامد. تداوم این روند همچنین می‌تواند از طریق تعاملات با کشورهای اتحادیه اروپایی، ظرفیت ایران را برای تنظیم روابط خود با کشورهای منطقه بالا ببرد.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۶۵۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: سفر رئیس‌جمهور به فرانسه؛ فرصت‌ها و چالش‌های فراروی روابط دو کشور

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه سیاست خارجی)

تهیه و تدوین: سمانه احمدخان بیگی

ناظر علمی: مهدی امیری

متقاضی: معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. ایران

۲. فرانسه

۳. روحانی

۴. اتحادیه اروپا

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۱۱/۷